

Norsk Hjortesenter

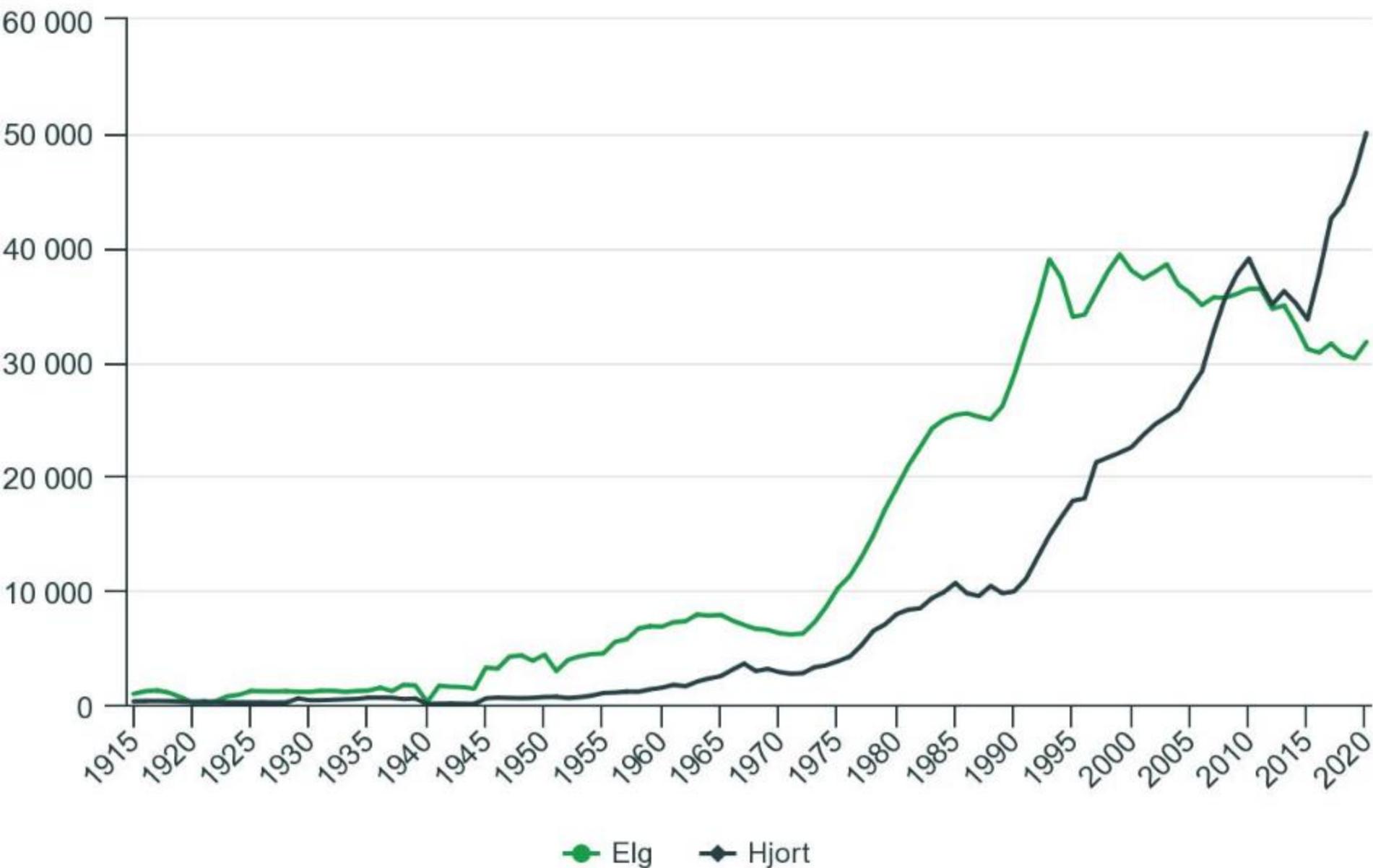
www.hjortesenteret.no

Tilbod frå Norsk Hjortesenter

- Kurs i hjorteoppdrett – på Svanøy
- Feltkontrollørkurs
- Slaktekurs – videoar på youtube
- Parteringskurs – videoar på youtube
- Spekepølsekurs - tradisjonell metode
- Framlegg til kommunale mål
- Framlegg til bestandsplanar
- Fagforedrag
- Faglege utgreiingar og tilrådingar for ulike tilhøve

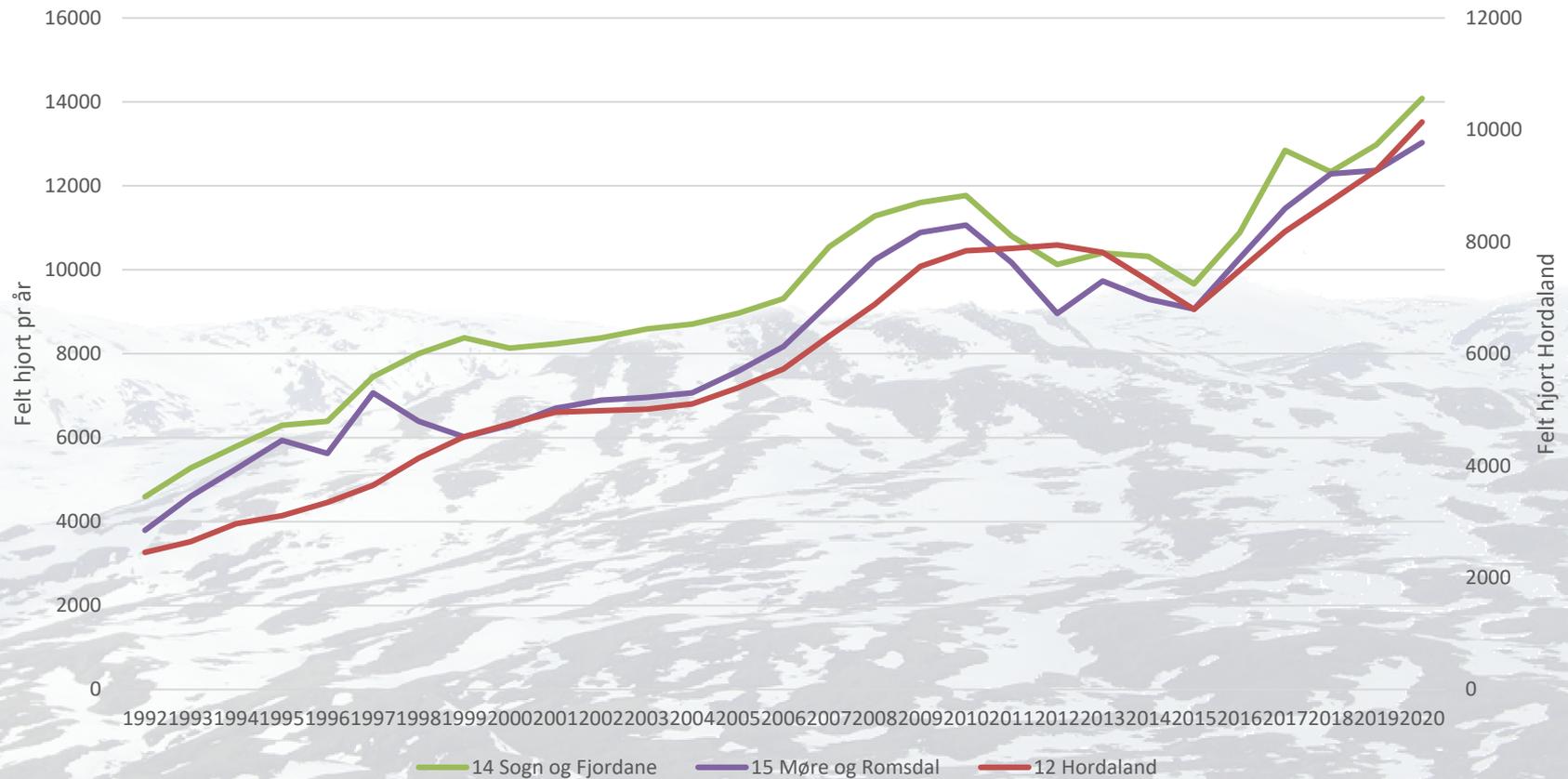
Figur 1. Felte elg og hjort i Norge. 1913–2020

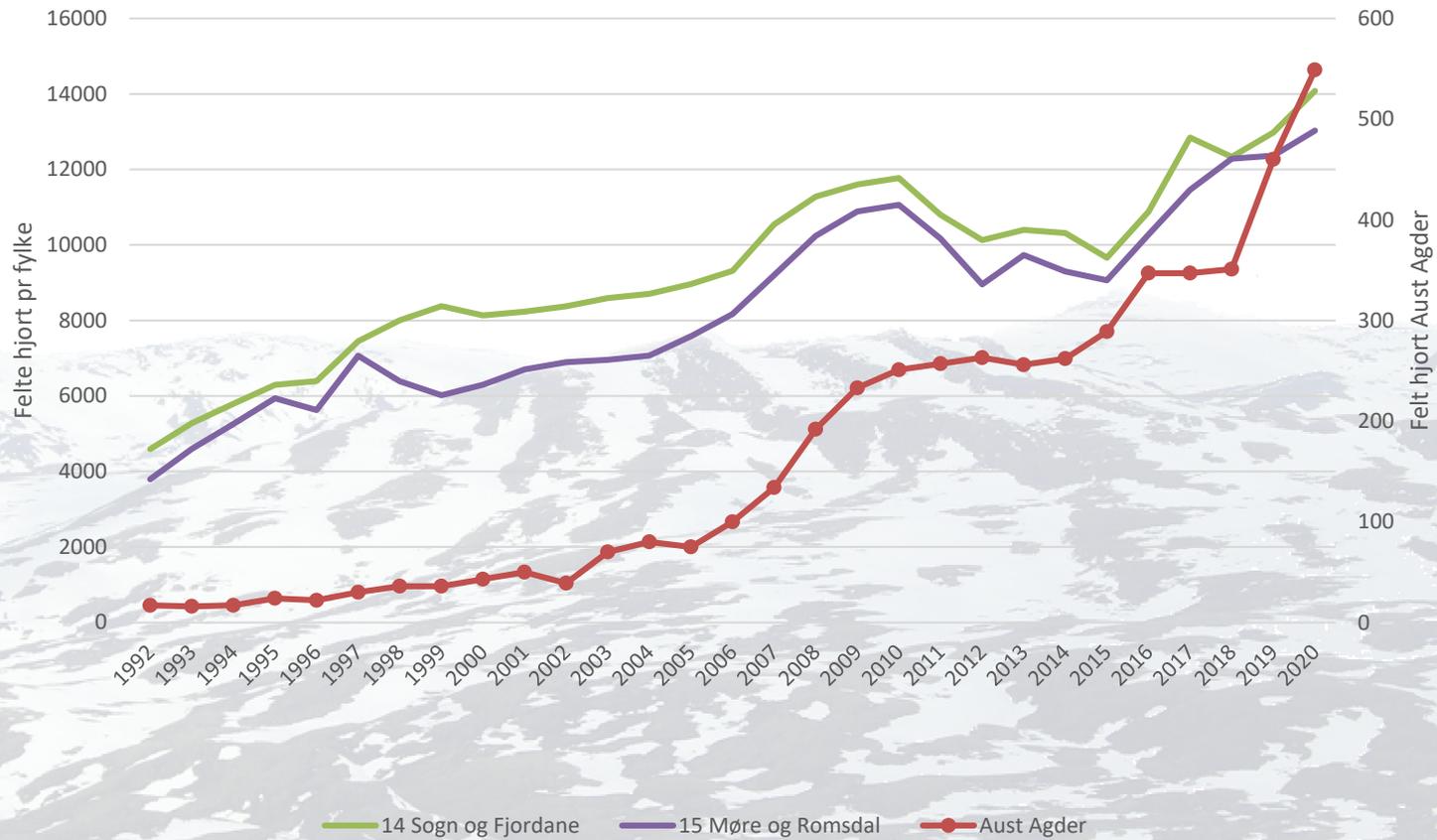
Kilde: Elgjakt og Hjortejakt, Statistisk sentralbyrå.

Felte hjort 1992 – 2020

Hjortefylka

Felte hjort 1992 – 2020

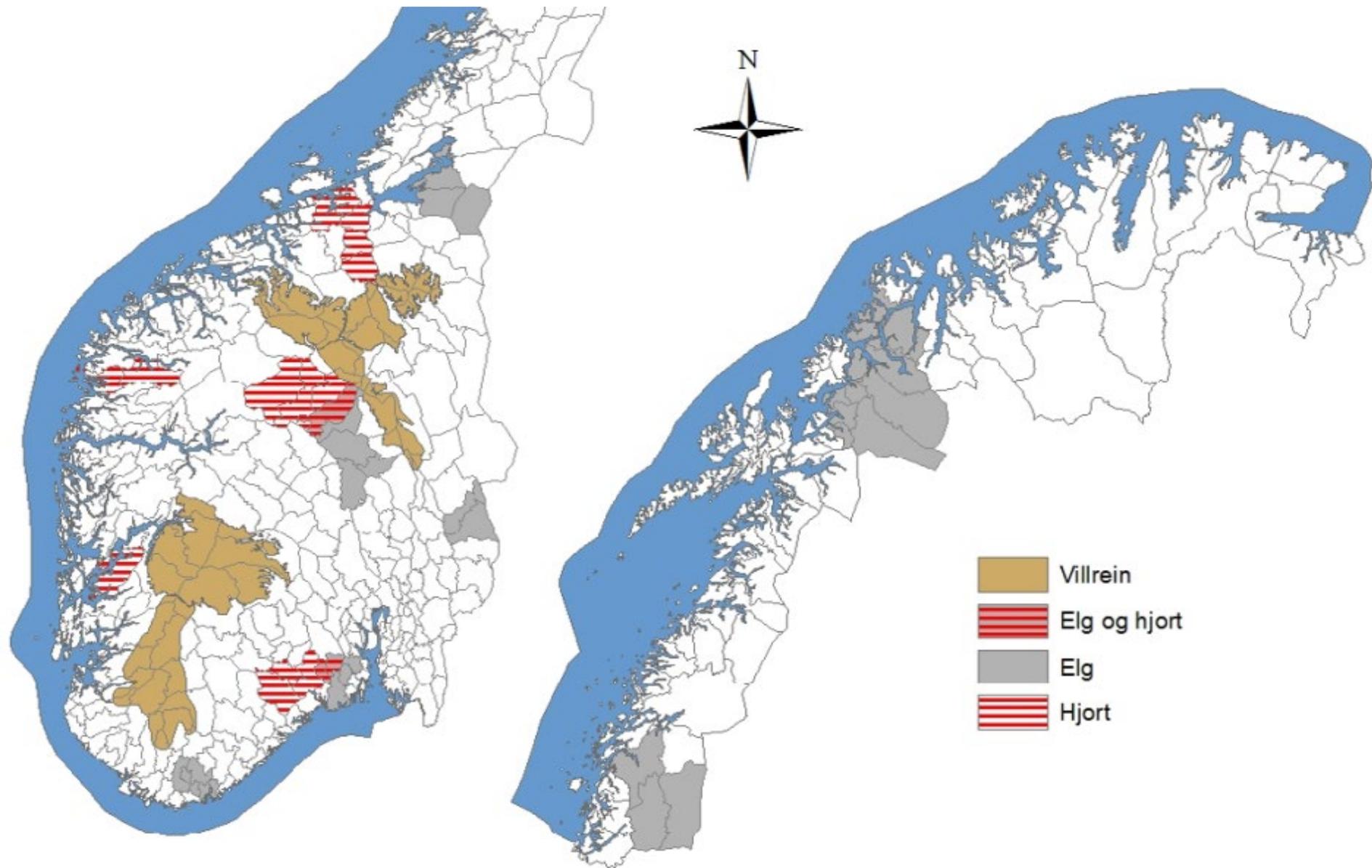

Overvåkingsprogrammet for hjortevilt

- Samla inn kjevar og data frå felte dyr sidan 1991
- I tillegg ovariar frå voksne hodyr til 2011
- 3 regionar – Sør Trøndelag – SogF – Hordaland sidan starten
- F.o.m. 2012 - 2 nye regionar – Vestfold/Telemark og Oppland
- Har gjeve verdfull kunnskap om utviklinga i hjortebestandane i perioden

Overvåkingsprogrammet for hjortevilt

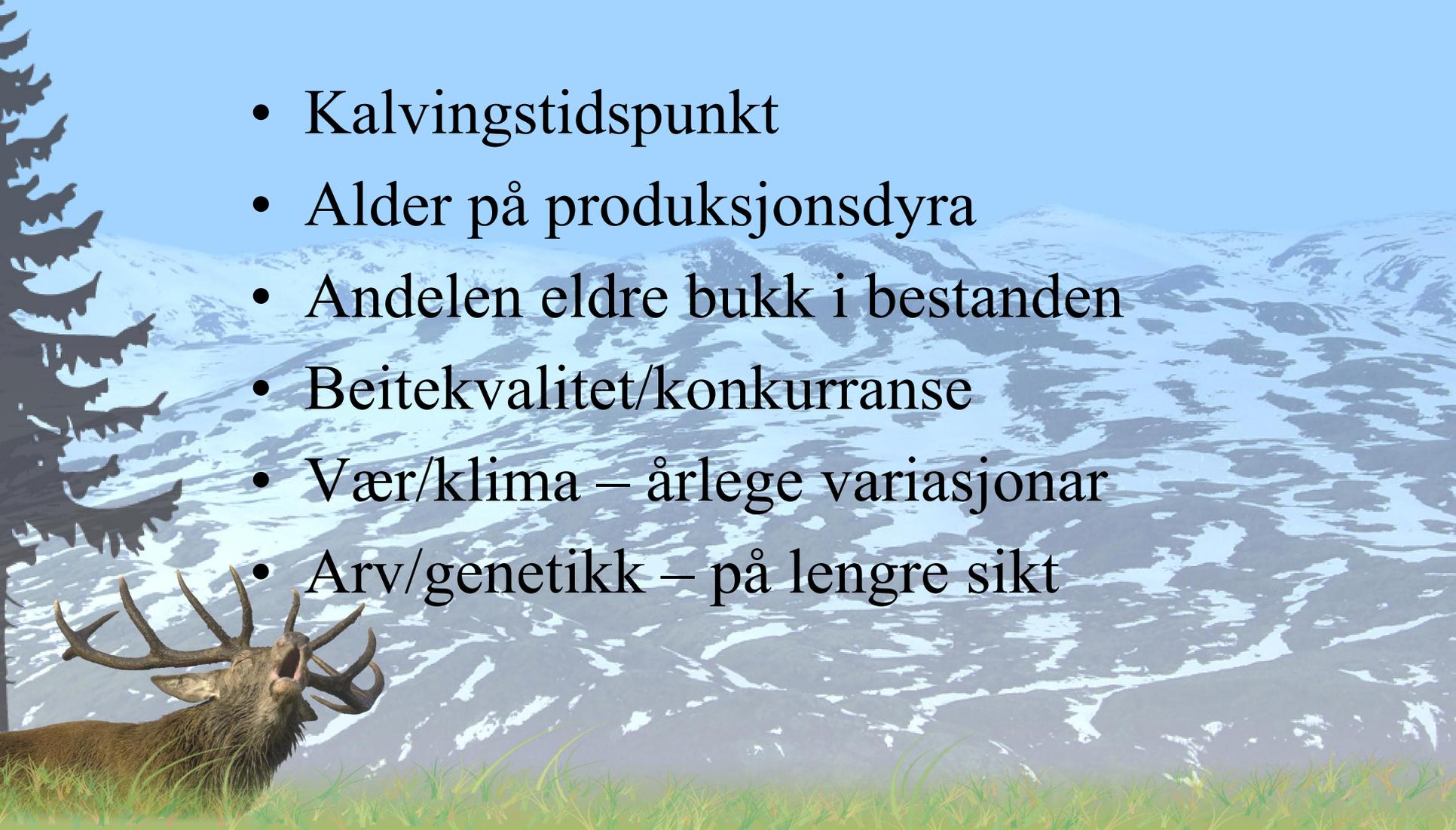
Resultat frå Overvakingsprogrammet

- Kraftig auke i bestandstettleik
- Slaktevektene har gått nedover
- Hjorten blir i dårlegre kondisjon«slankare»
- Andel kalvande 2 åringar i gjn.sn. redusert frå 69 % til 31 % = 55 % reduksjon
- Dette heng direkte saman med kalvevektene

Kva påverkar så kalvevektene ?

- Kalvingstidspunkt
- Alder på produksjonsdyra
- Andelen eldre bukk i bestanden
- Beitekvalitet/konkurransen
- Vær/klima – årlege variasjonar
- Arv/genetikk – på lengre sikt

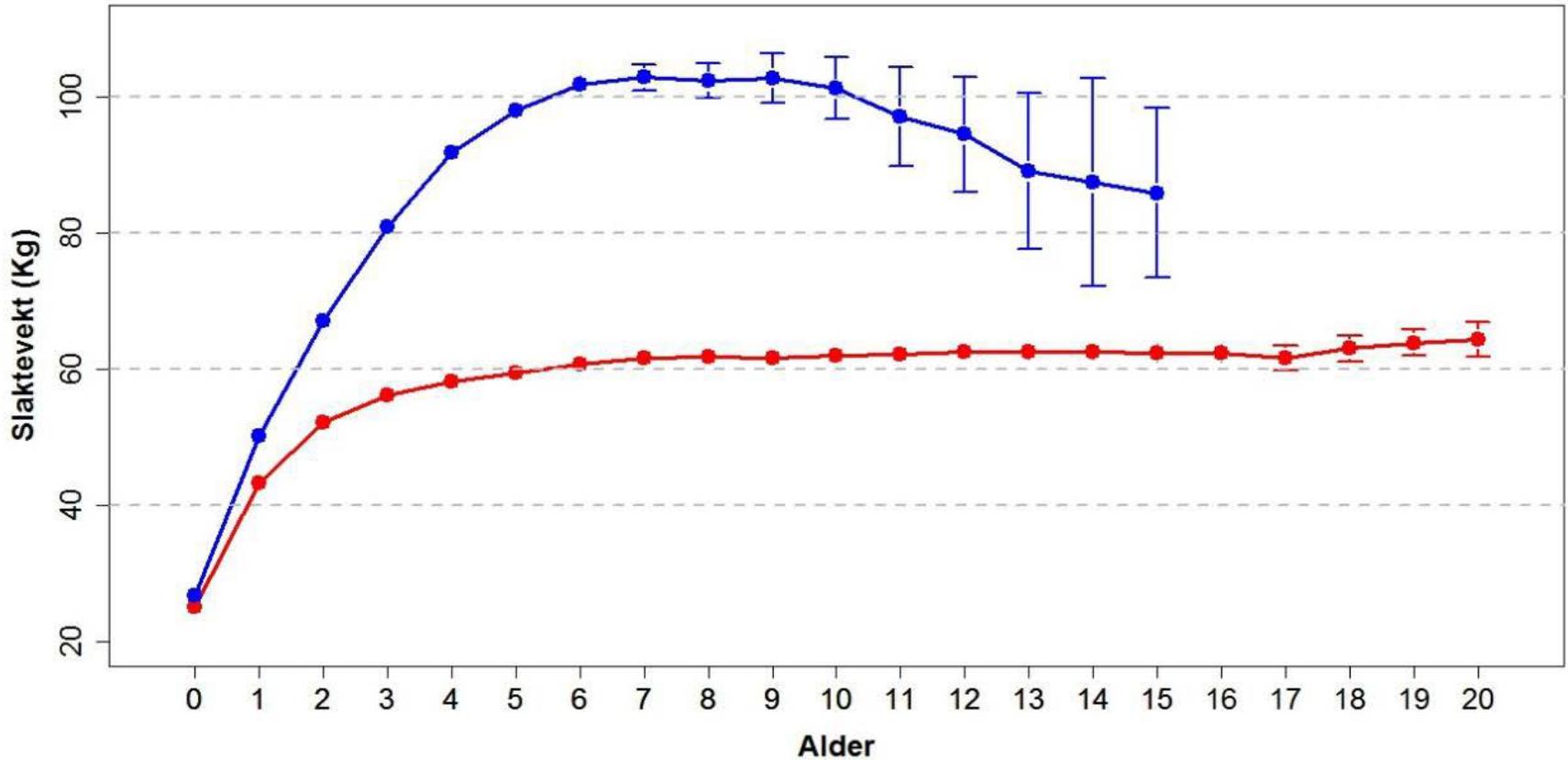
Dokumenterte «hanndyreffektar»

- Effekt av brøling → framskunding av brunsttidspunktet hos hjortekoller
- Auka vitalitet (spermkvalitet) → meir hanndyravkom
  - Positiv samanheng mellom vitalitet og gevir-/kroppsstorleik
- Auka hanndyrvekt → meir hanndyravkom
- Auka hanndyralder → meir hanndyravkom

Ungkoller vs. eldre koller som mødre

- **Ungkoller**
  - Sein brunst
  - Lettare kalvar
  - Redusert kalveoverleving
- **Eldre koller**
  - Tidleg brunst
  - Tyngre kalvar
  - Høg kalveoverleving

Gjennslaktevokter

Rekonstruerte bestandar før jakt 2006

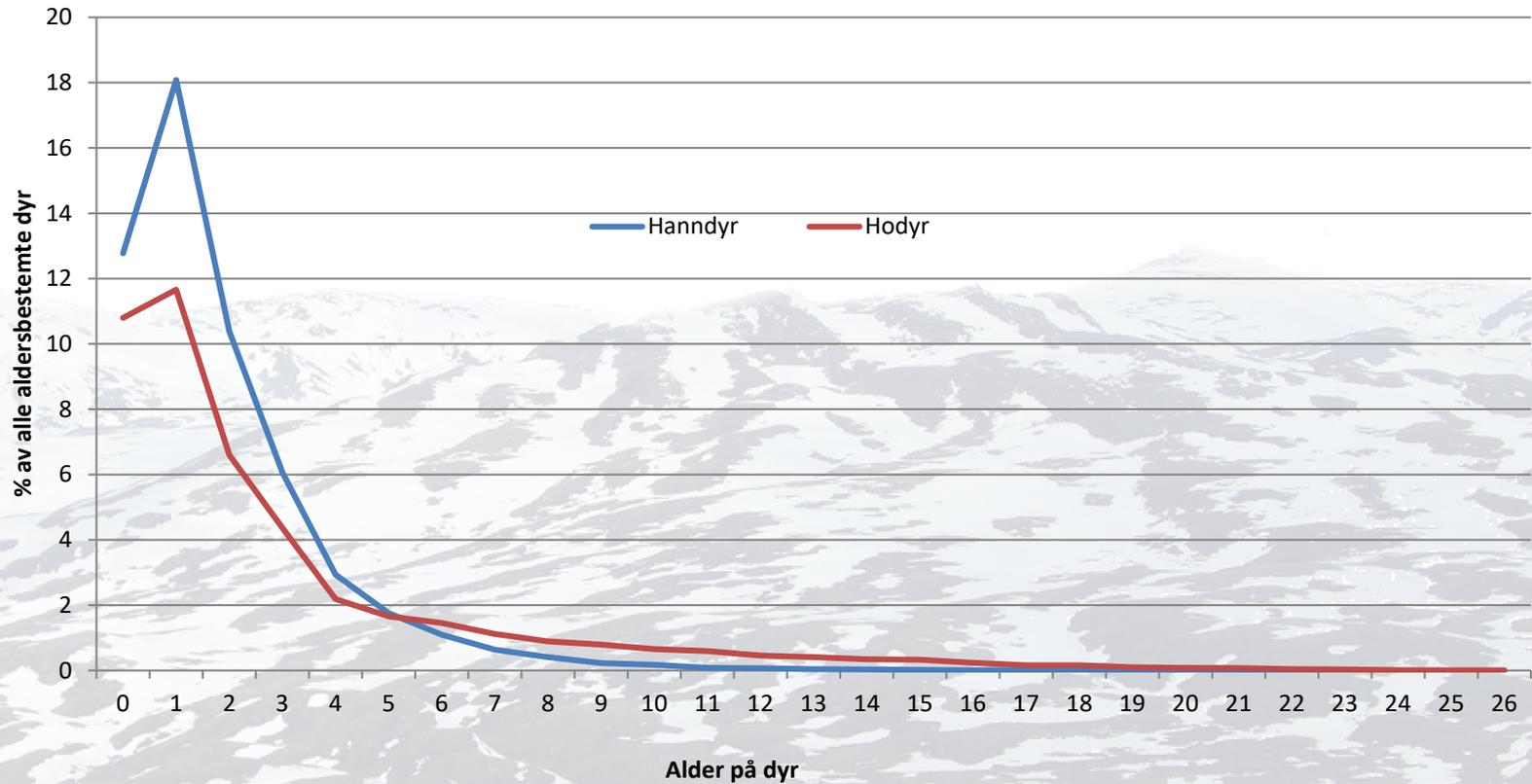
Kjelde: NINA rapport 571 – Framtidig forvaltning av norske hjortebestandar utfrodringar knytt til bestandstettleik og demografi

Overvåkingsområde	Gjsn alder koller	Tal koller i bestand	Gjsn alder bukkar	Tal bukk i bestand
Kvinnherad	5,0 år	2334	3,4 år	633
Flora og Gloppen	5,2 år	2562	3,0 år	693
Hemne og Snillfjord	5,2 år	1352	3,0 år	431

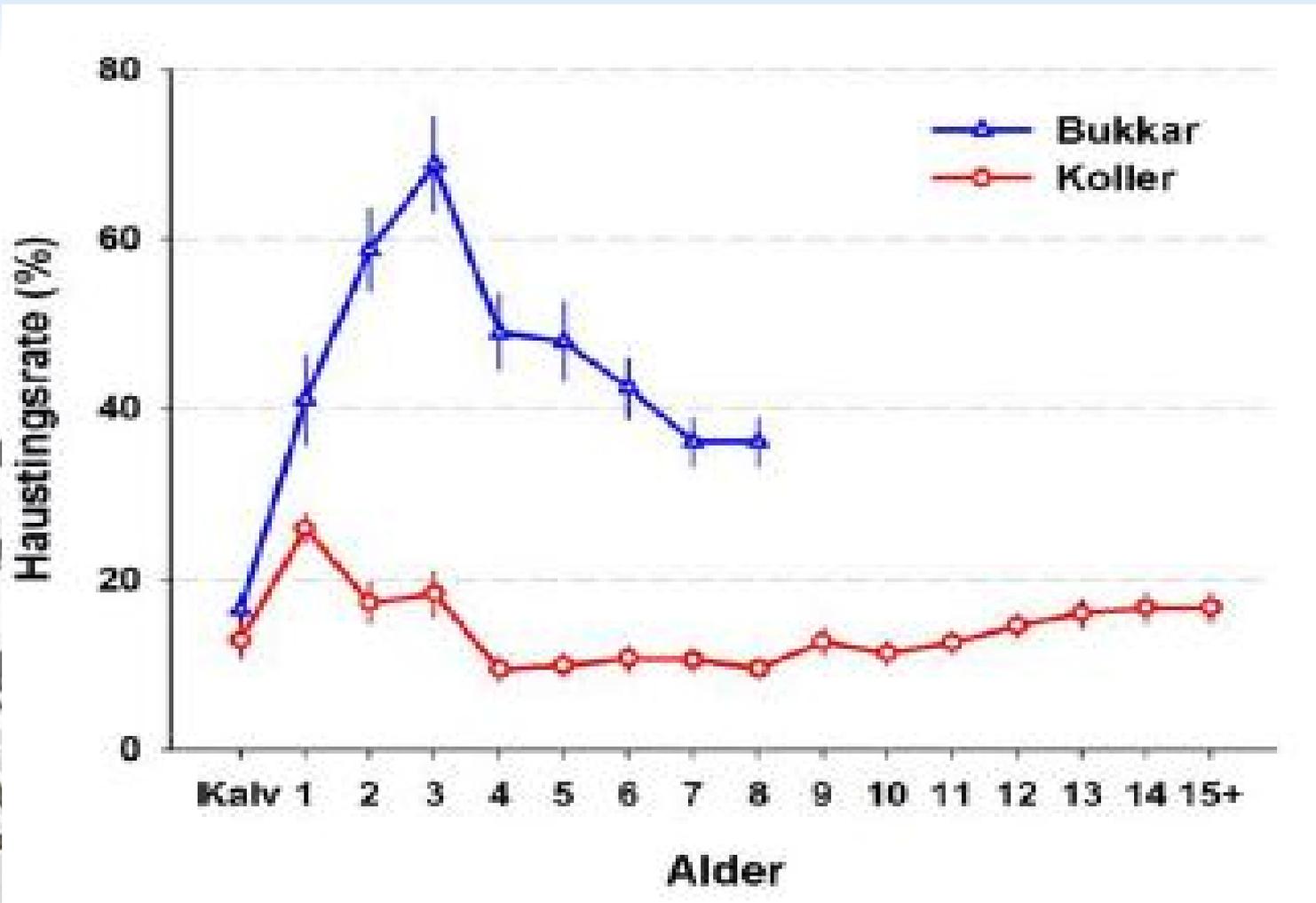
Gjennomsnittsalder og antal for dyr 2 år og eldre i bestandane før jakt i 2006.

Kvifor har det blitt slik ?

Aldersfordeling på 53 238 alderbestemte hjort i Bremanger, Flora, Gloppen og Stryn 1991 - 2018

Jaktrykk ulike årsklassar Sogn og Fjordane

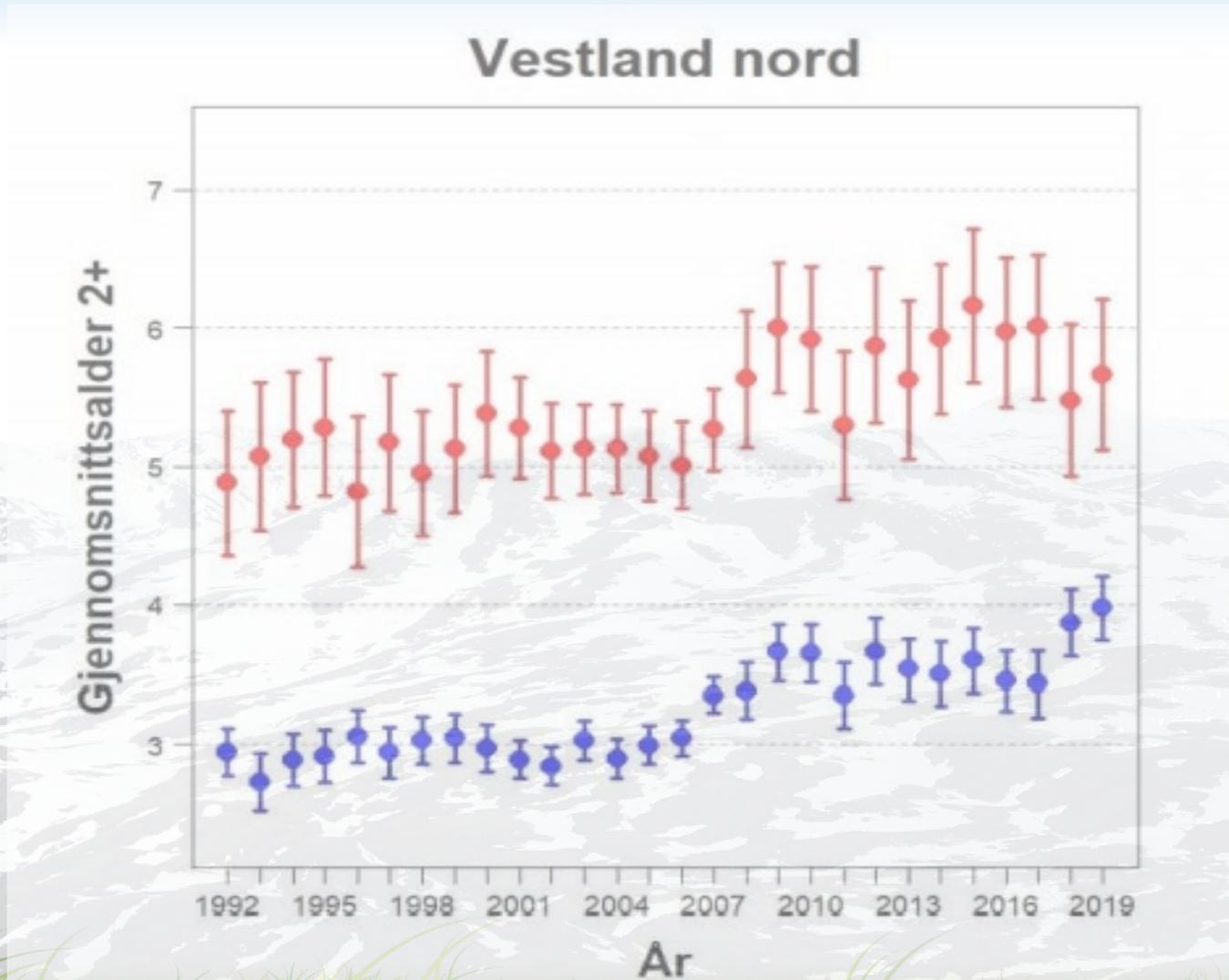
Utfordringer i hjortebestandane på Vestlandet

- Låg gjennomsnittsalder på dei vaksne dyra
- Før på mange «uproduktive» dyr gjennom vinteren
- For lite vaksne hanndyr

- Sein kalving – lågare slaktevevter
- Dårlegare reproduksjon mindre robuste bestandar

Gjennomsnittsalder felte dyr

Litt om kalvar

- Slaktevektene betydelig lågare enn tidleg – 90 tal
- Berre 11 – 12 % av kalvane vert felt som kalv
- Auka alder hanndyr = meir hannkalvar
- Auka kroppsvekt hanndyr = meir hannkalvar
- No ei overvekt av hokalvar i alle overvåkingsregionane på Vestlandet
- Heng saman med både bestandstettleik og alder på dei vaksne dyra

«Naturlege» består i inntakte økosystem

- Kalvar :
  - størst dødelighet blant kalvar
  - lågast på rangstigen i høve mat.
  - «Unaturlig» med mykje kalv i vinterbestaden
- Kan nesten skyte ubegrensa med kalv
- Bukkar
  - minst utsett for predasjon
  - øvst på rangstigen i høve mat.
  - mest ettertrakta jaktobjekt
  - kan ha stor dødelighet i strenge vintrar
- Vi må skyte mindre bukk enn vi har gjort

Mange merkeprosjekt for hjort

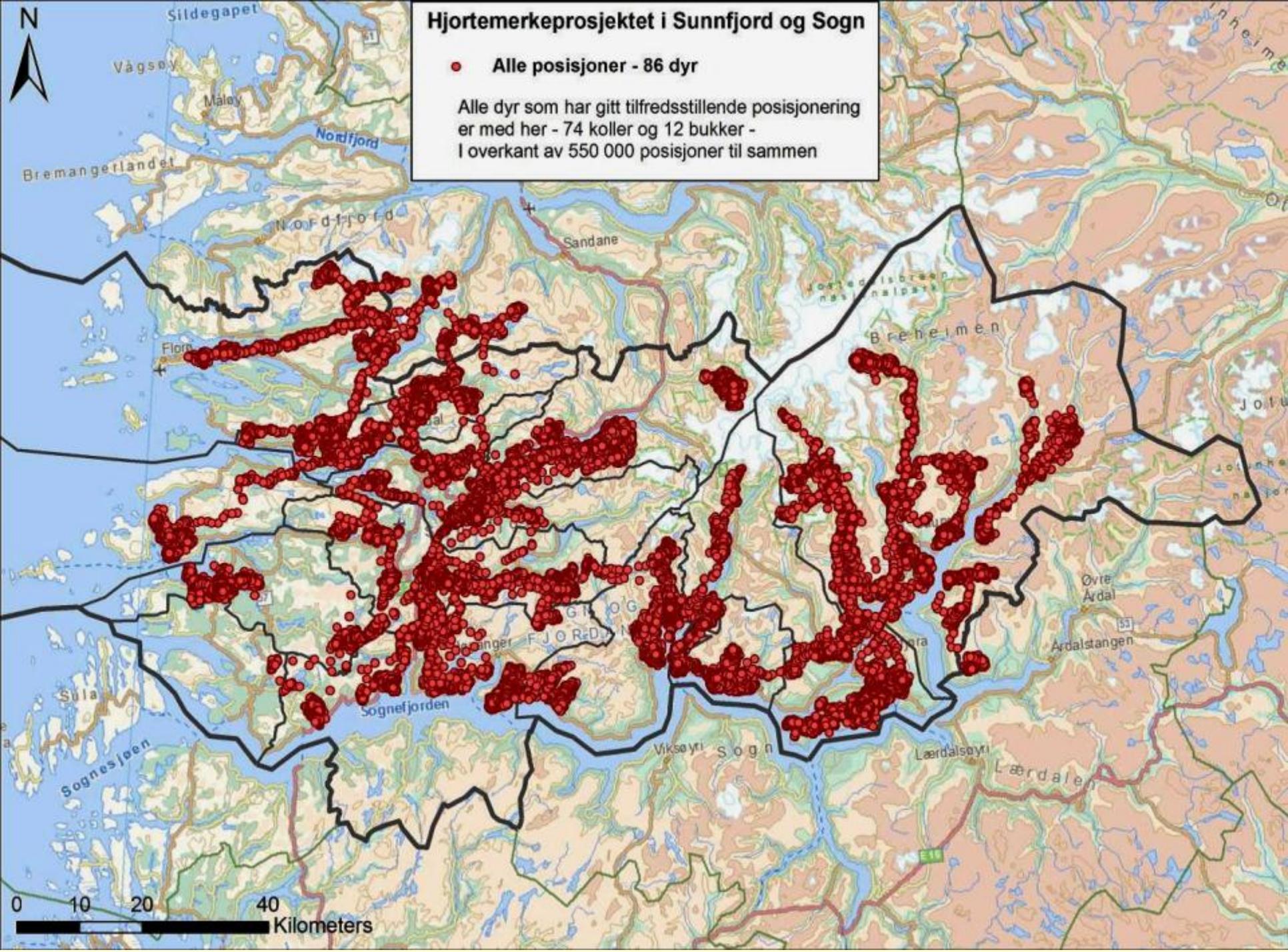
Region	Koller	Bukker	Sum
Buskerud (09-10)	22	1	23
Hordaland (09-10)	55	27	82
Sogn og Fjordane (05-10)	110	17	127
Møre & Romsdal/Sør-Trøndelag (07-10)	98	58	156
Hedmark (02-10)	33	0	33
Rogaland (04-07)	31	0	31
Alle	349	103	452

Hjortmerk – 318 dyr med kun øremerker i tillegg

Merkjeprojektet i Sunnfjord - Sogn

- Data frå 82 dyr fordelt på 13 kommunar
- 60 % rekna som trekkdyr - over 3 km
- Ingen klar skilnad mellom innland og kyst
- Gj.sn. Trekkavstand sommar/vinter - 18 km
- Gj.sn. årsleveområde – 84 km² (1-500 km²)
- Bukkane hadde størst leveområde

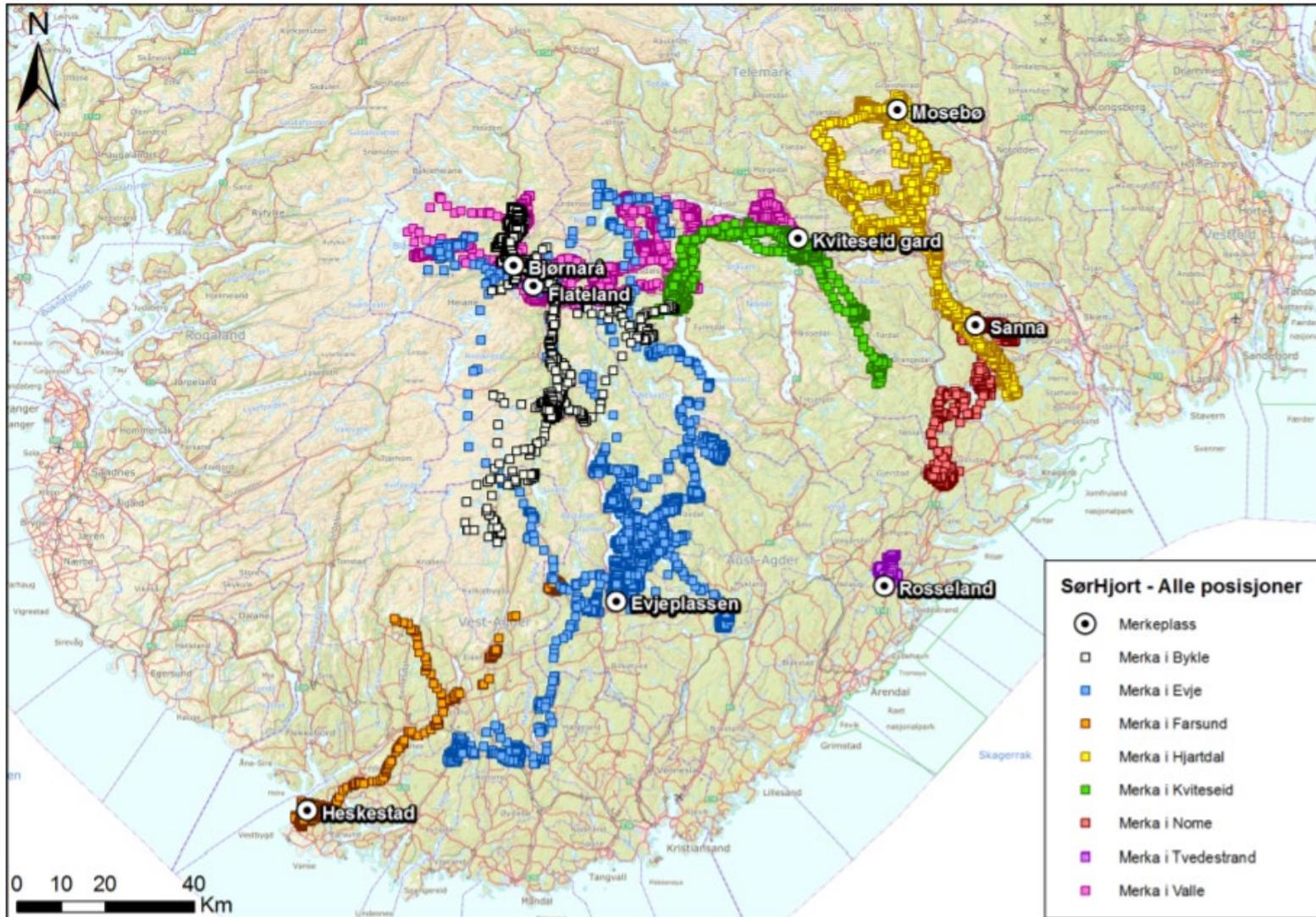

Arealbruk i høve forvaltninga

- Brukar i gj.sn. 2 kommunar gjennom året
- 100 km² fangar heile leveområdet til 80% av kollene
- Valda er i gj.sn. 10 km² – fangar 20 % av bestanden
- Ein gj.sn. Kommune vil kunne fange 90 % av ein bestand

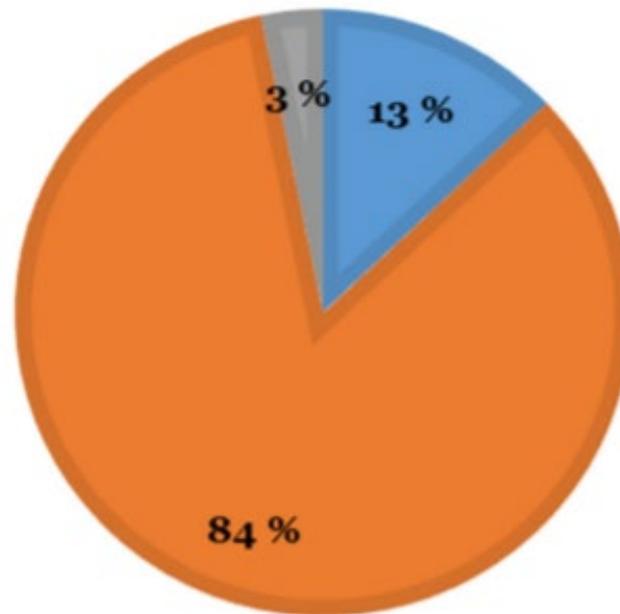
SørHjort

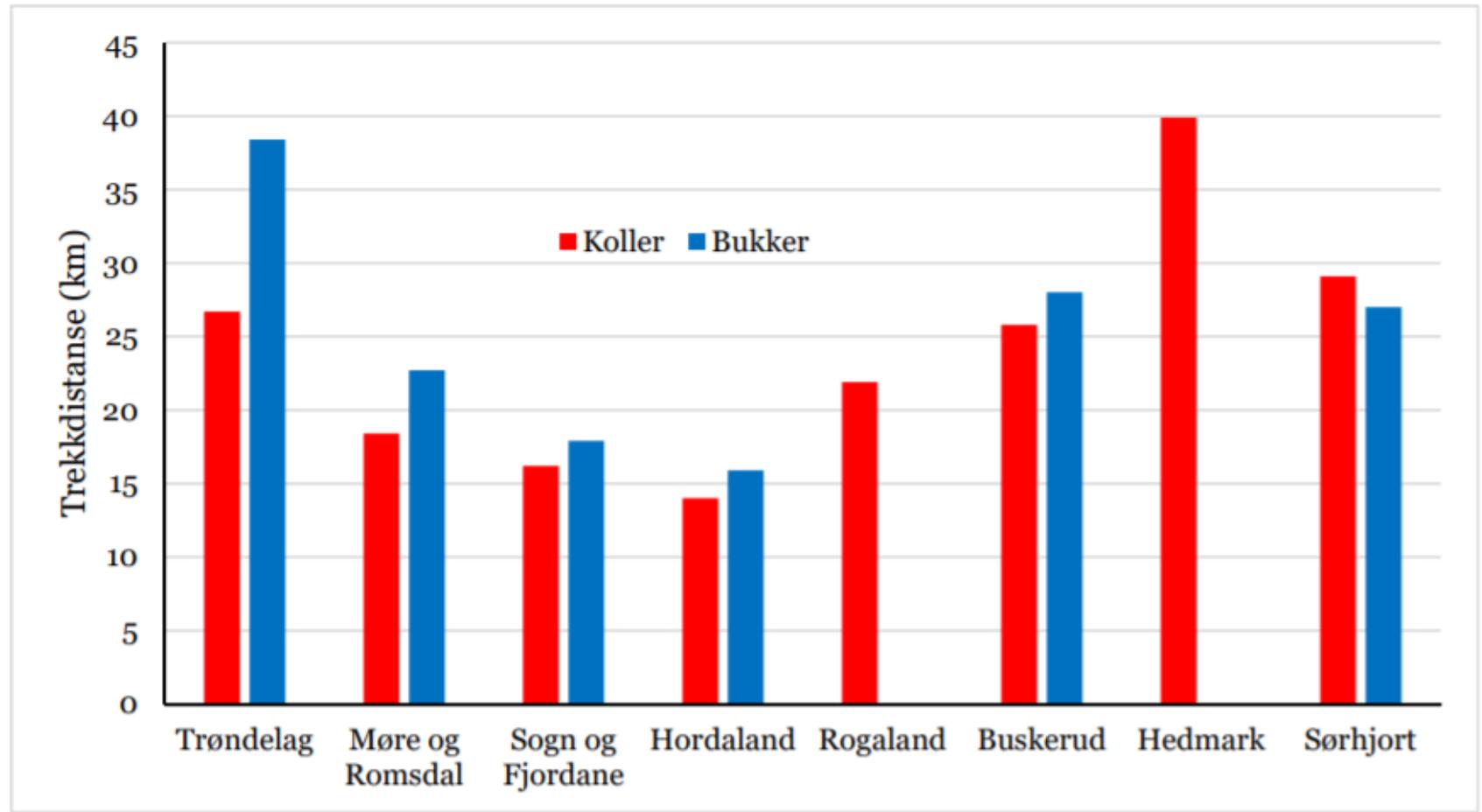
Områdebruk - SørHjort

BEGGE KJØNN

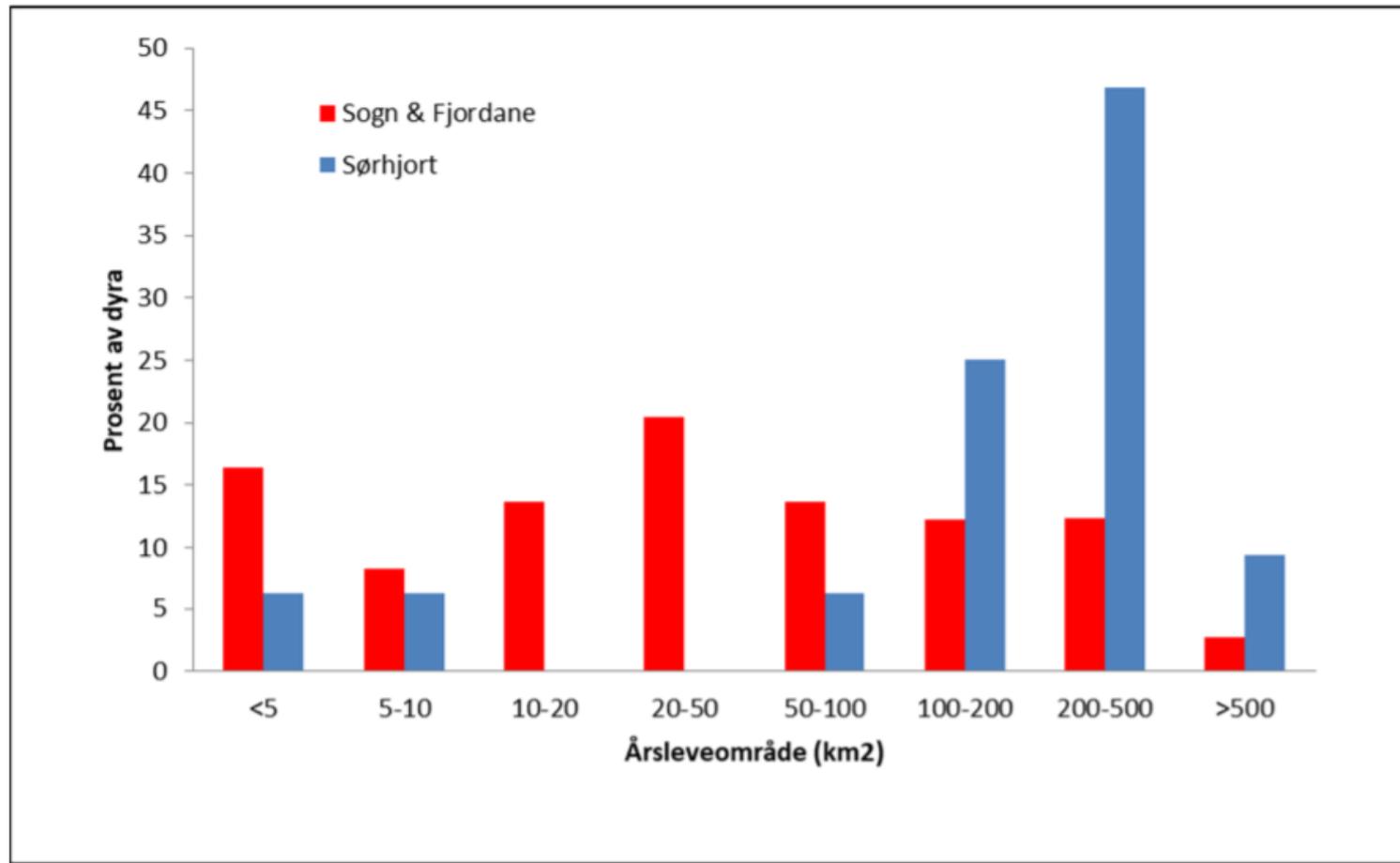
■ Stasjonær ■ Trekkende ■ Utvandring

Gjennsnittstrekkavstand ulike områder

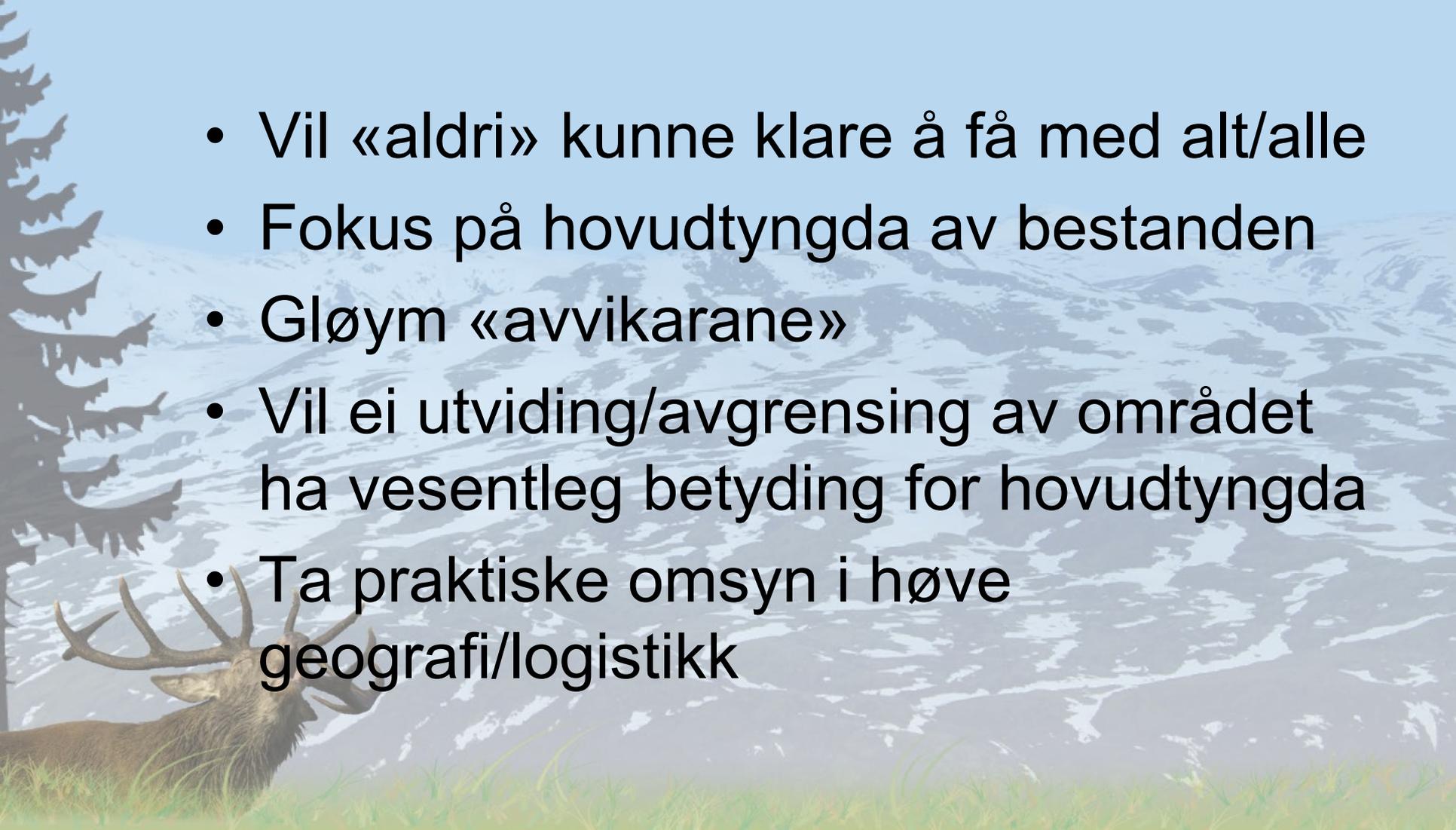

Størrelse på årsleveområde

Avgrensning av bestand/årsleveområde

- Vil «aldri» kunne klare å få med alt/alle
- Fokus på hovudtyngda av bestanden
- Gløym «avvikarane»
- Vil ei utviding/avgrensning av området ha vesentleg betydning for hovudtyngda
- Ta praktiske omsyn i høve geografi/logistikk

Kan vi påvirke hjortebestandane?

- Minst 85 % av hjorten dør av ei kule
- Jegerane bestemmer såleis kva som går igjen i skogen
- Jakttuttak kan påvirke bestandsstruktur og arvelige eigneskapar langt raskare enn ved naturleg seleksjon i inntakte økosystem
- Kanskje ikkje alltid dei rette dyra som fell?
- Krev samordna forvaltning for større område

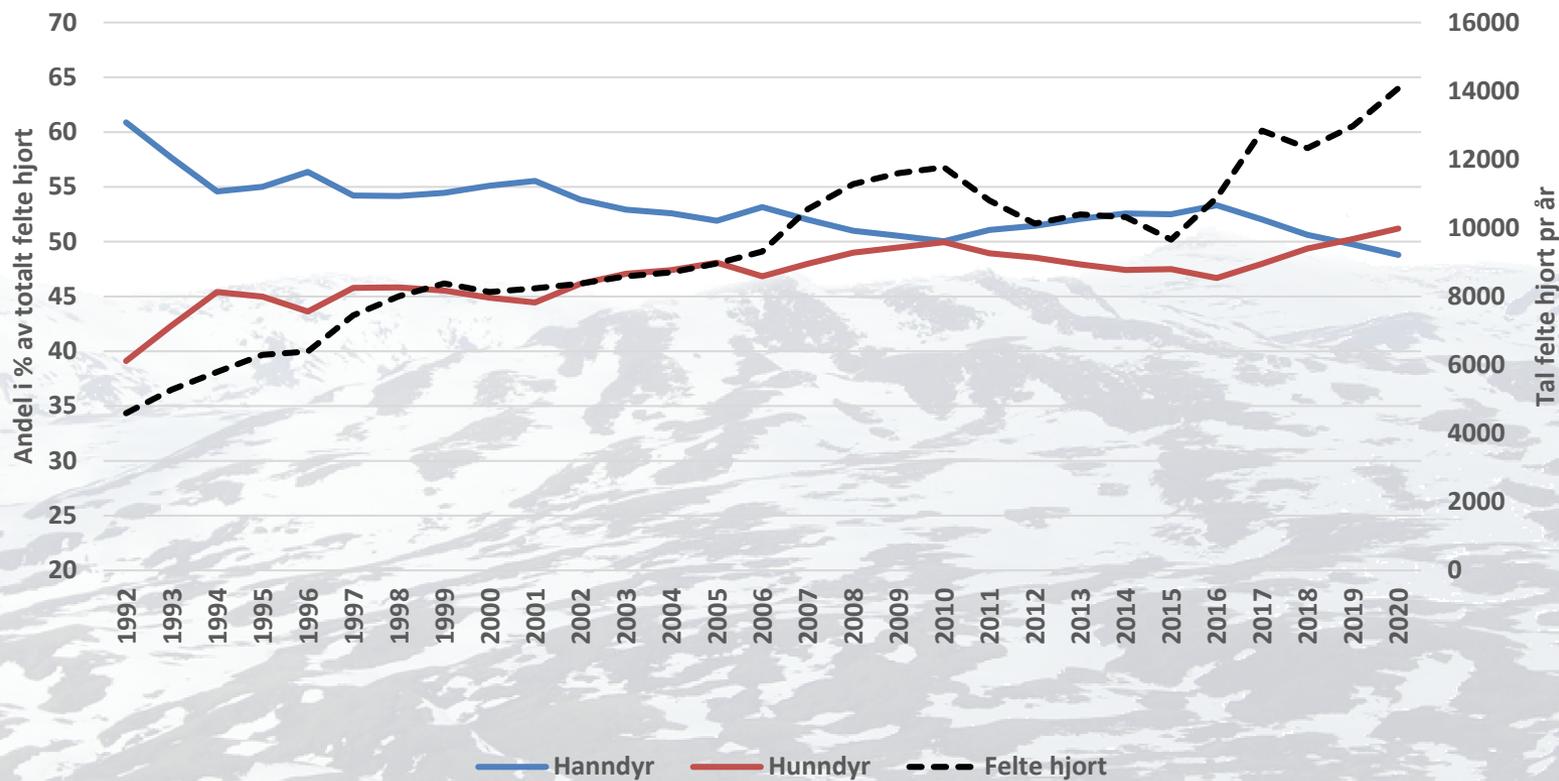

Rollene i hjorteforvaltninga !

- Kommunane skal setje rammene gjennom forvaltningsmål.
- Grunneigarane skal drive forvaltninga gjennom bestandsplanar.
  - Praktisk og finansielt ansvar som står i forhold til deira eksklusive rett og økonomiske interesse.
  - Organisere seg i einingar i samsvar med leveområde.
  - Målretta forvaltning gjennom bestandsplaner.
- Jegerane er reidskapen for å gjennomføre planane.

Jegerstyrt forvaltning

Kjønnfordeling Sogn og Fjordane

VI HAR KUNNSKAPEN

- Ta den i bruk !
- Organisering
  - Må dra lasset saman, ikkje kvar for seg
  - Styring ved målretta tiltak
  - Bestandsplan
- Forskriftsverk
  - Bestandsplanområde
- Finansiering
  - Kommunale viltfond
  - Eigne midlar?

Gjer det enkelt !

- Skyte stor andel kalv
- Skyt mindre bukk
- Skyt mindre spissbukk

- Auka gjennomsnittsalder
- Betra kjønnsbalanse

- Stabil reproduksjon og god kondisjon
- Kontrollerbare bestandar

Kanskje ikkje så enkelt likevel?

- Hjorten er ikkje likt fordelt
- Alt areal er ikkje like verdfullt - minsteareal
- Betydeleg økonomisk tap for nokre
- Areal kanskje ikkje rette måten for tildeling?
- Hjorten må skytas der det let seg gjere
- Høgt jakttrykk på innmarksareal tidleg i jakta
- Skyte kalv tidleg - kan ikkje tenke kjøt
- Vanskeleg å flytte overføre fellingsløyver?

Kva er ein bestandsplan

- Fleirårig (maks 5 år) plan for avskytinga
- Hovudmålet er å kunne drive ei bestandsretta avskyting/forvaltning
- Får fellingsløyva tildelt som valfrie dyr
- Kan flytte løyver mellom jaktfelt innan valdet og mellom vald i bestandsplanområdet
- Kan og overføre ein del av fellingskvoten frå eit år til eit anna
- Skal kunne oppnå fleksibilitet i avskytinga for å nå måla i planen

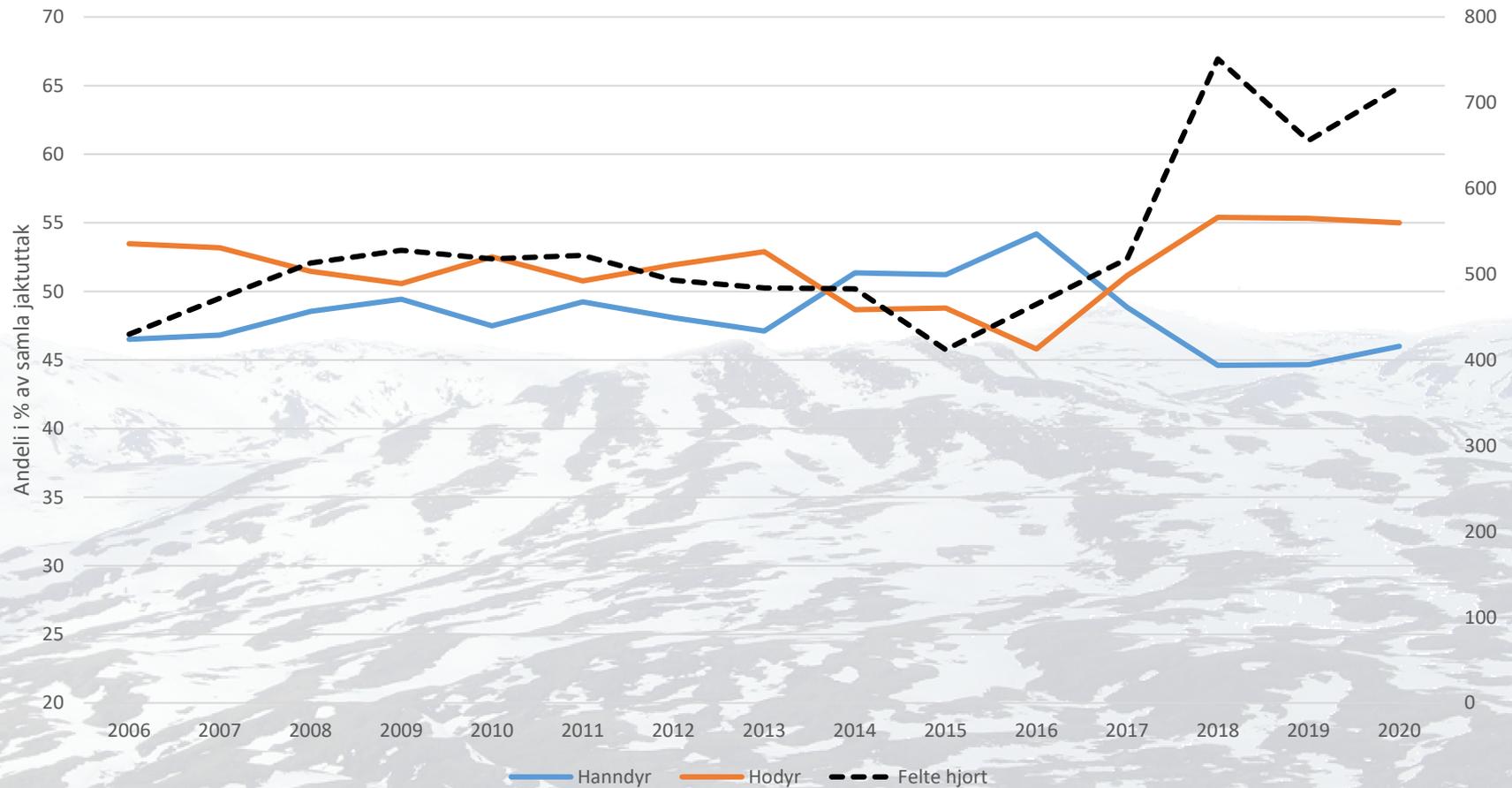
Bestandsplanområde

- 2 eller fleire vald kan samarbeide om bestandsplan – forpliktande, skriftleg
- Valda treng ikkje fysisk henge saman
- Må tilfredsstille arealkravet på 20 ggr
- Valda består som sjølvstendige einingar
- Kan flytte fellingsløyver mellom valda

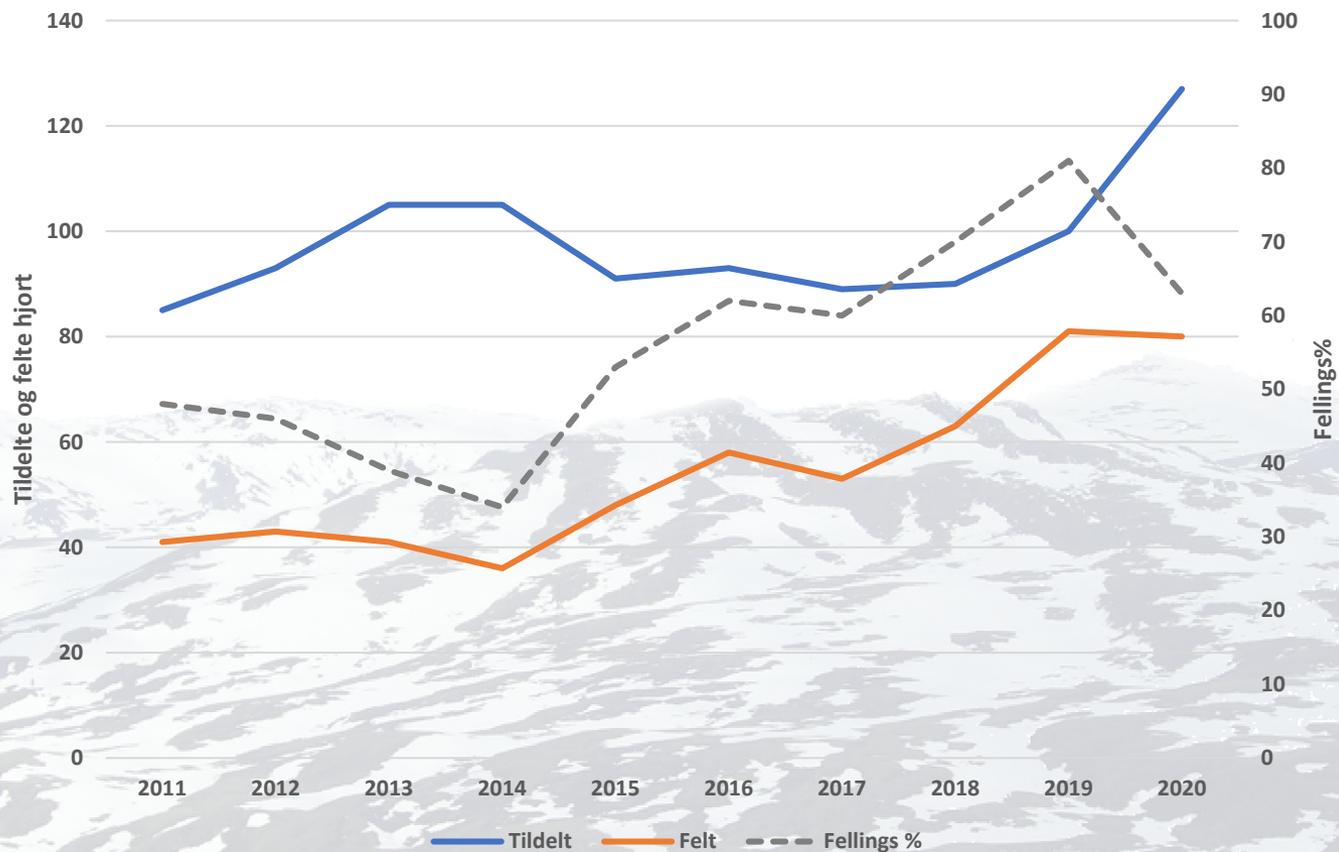

Samarbeid nyttar!

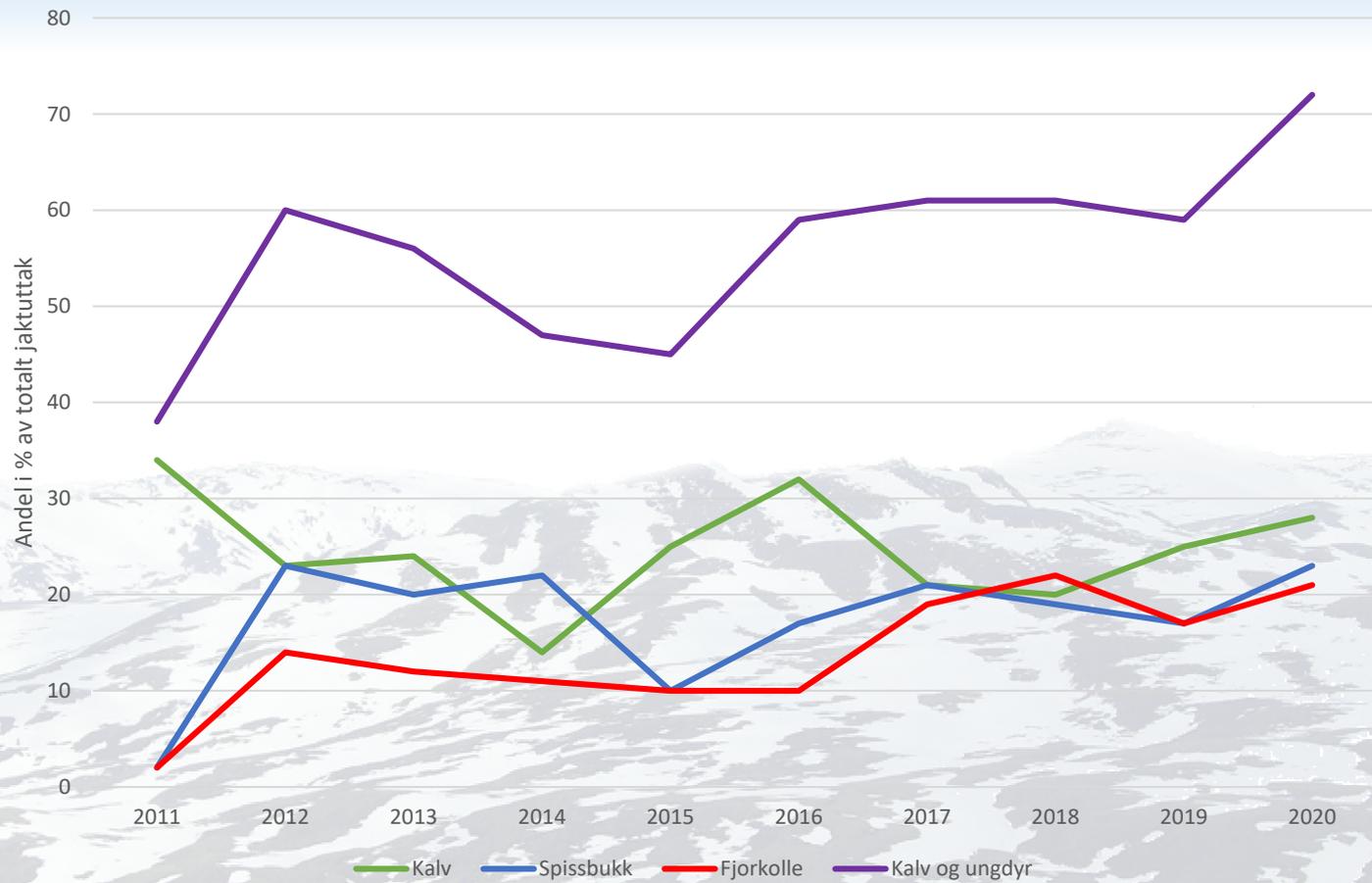
Kjønnsfordeling i jaktuttak - Askvoll

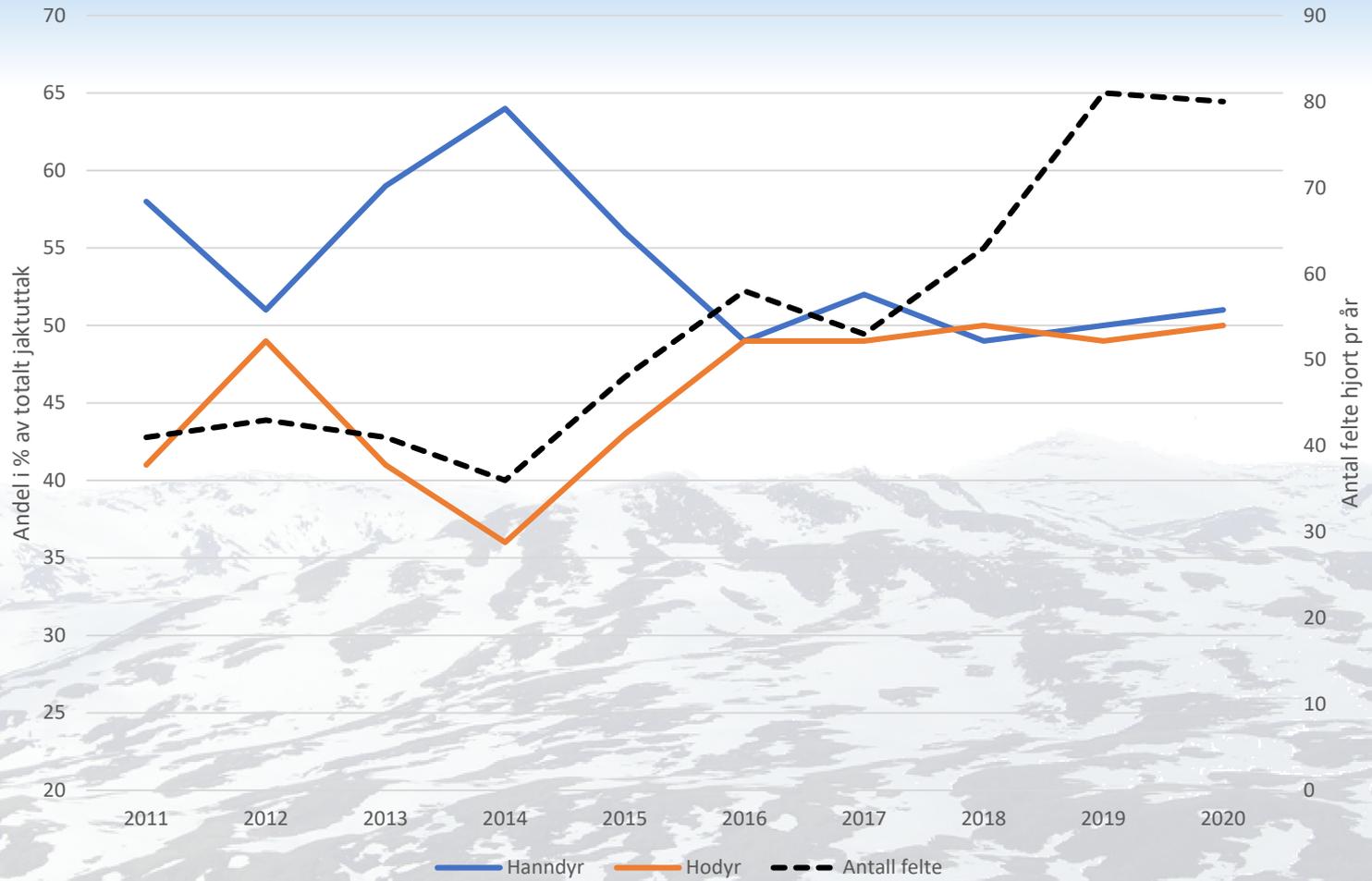
Tildelte og felte hjort Birkenes

Kalv og ungdyr i jaktuttak - Birkenes kommune

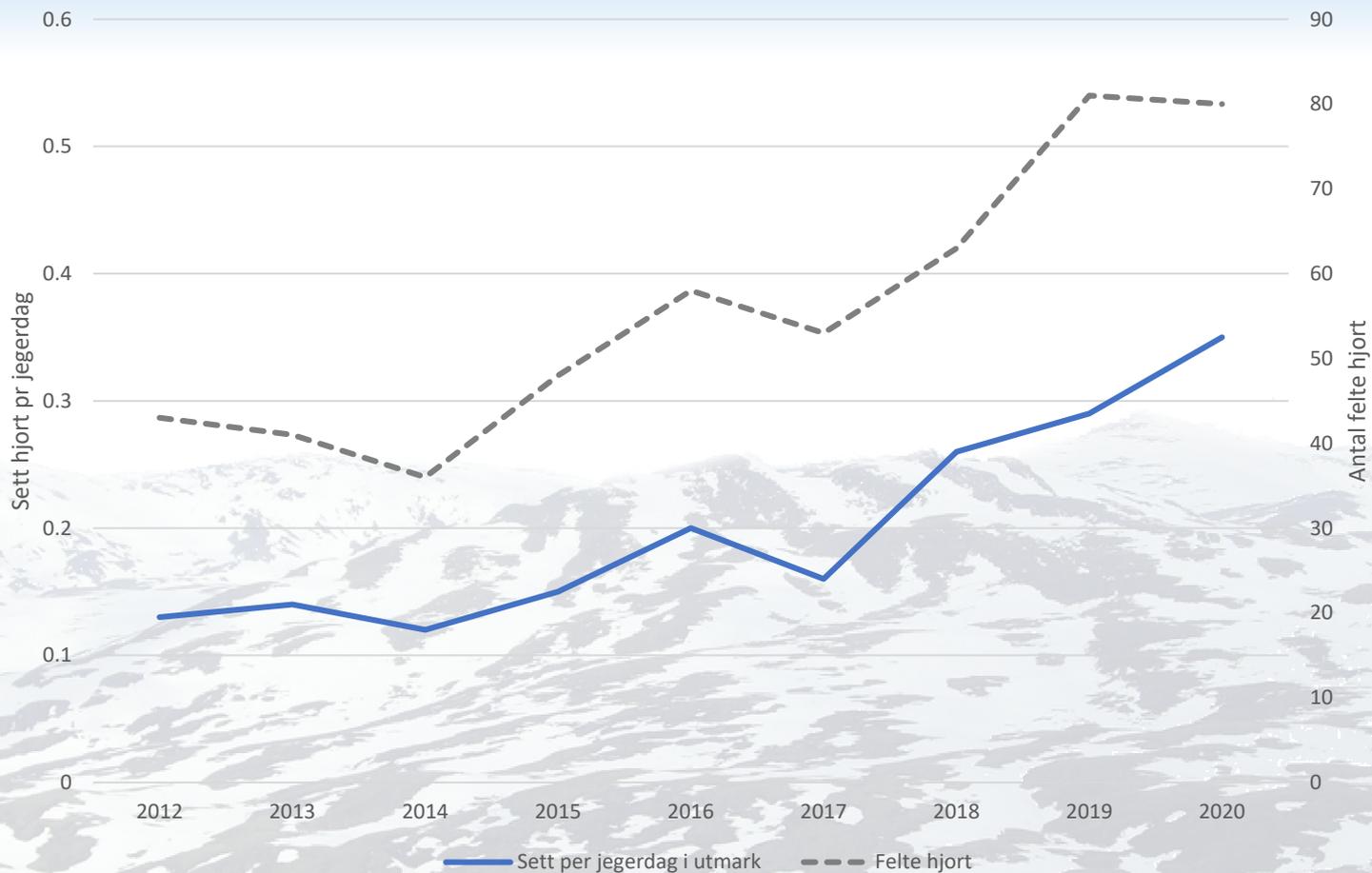
Kjønnsfordeling i jaktuttak - Birkenes kommune

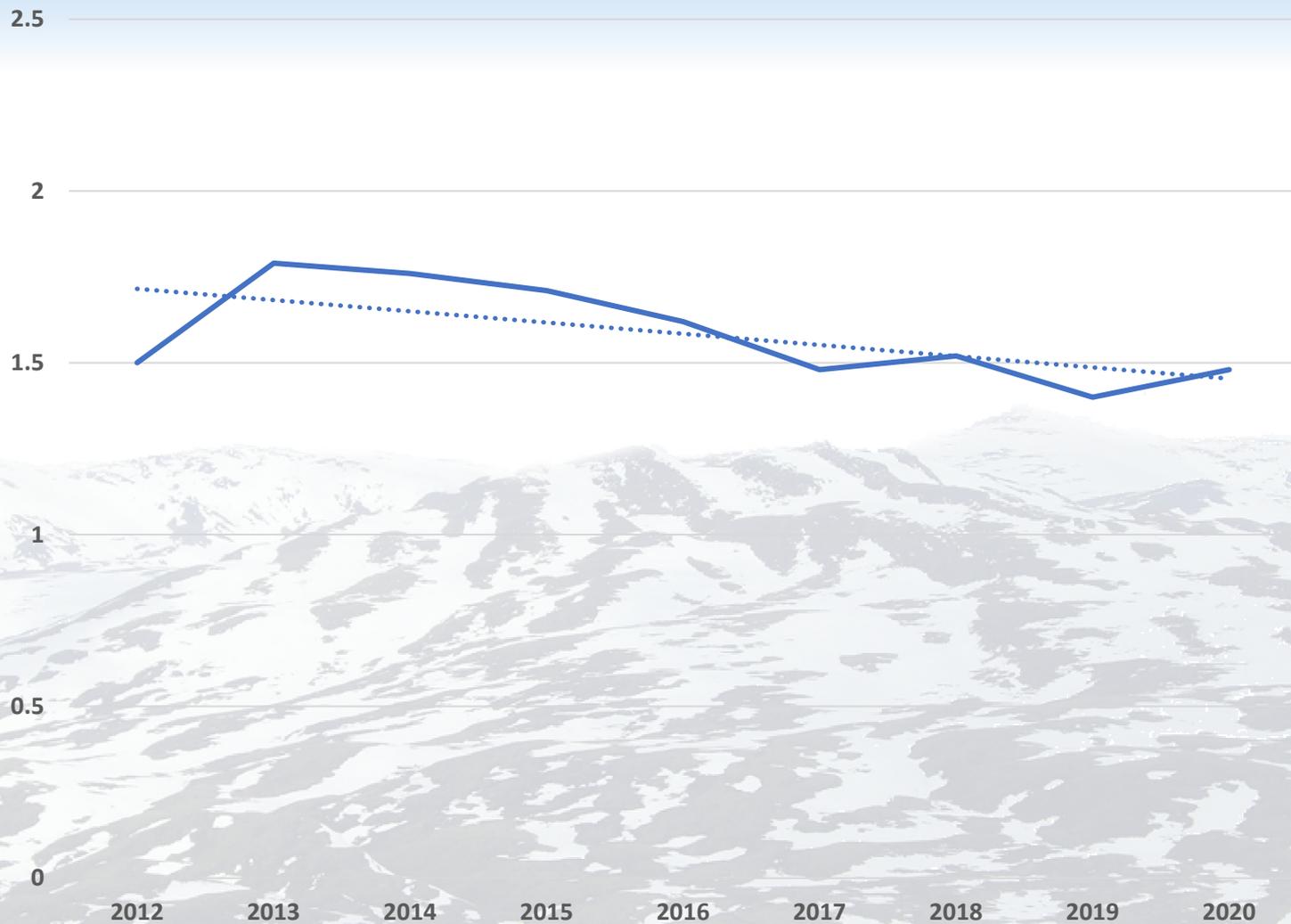
Sett Hjort: - viktig verkty i hjorteforvaltninga

- Basert på innsamling av data frå jegrar under jakta
- Statistisk verkty: tilfeldige avvik mindre og presisjon betre dess større datamengde
- Gjev indeksar som syner endring i bestandsstorleik og bestandsstruktur over tid
- Kan ikkje nyttast direkte frå eit år til neste
- Registreringar frå utmarksjakt samsvarar best
- Mest mogleg i samsvar med årsleveområde

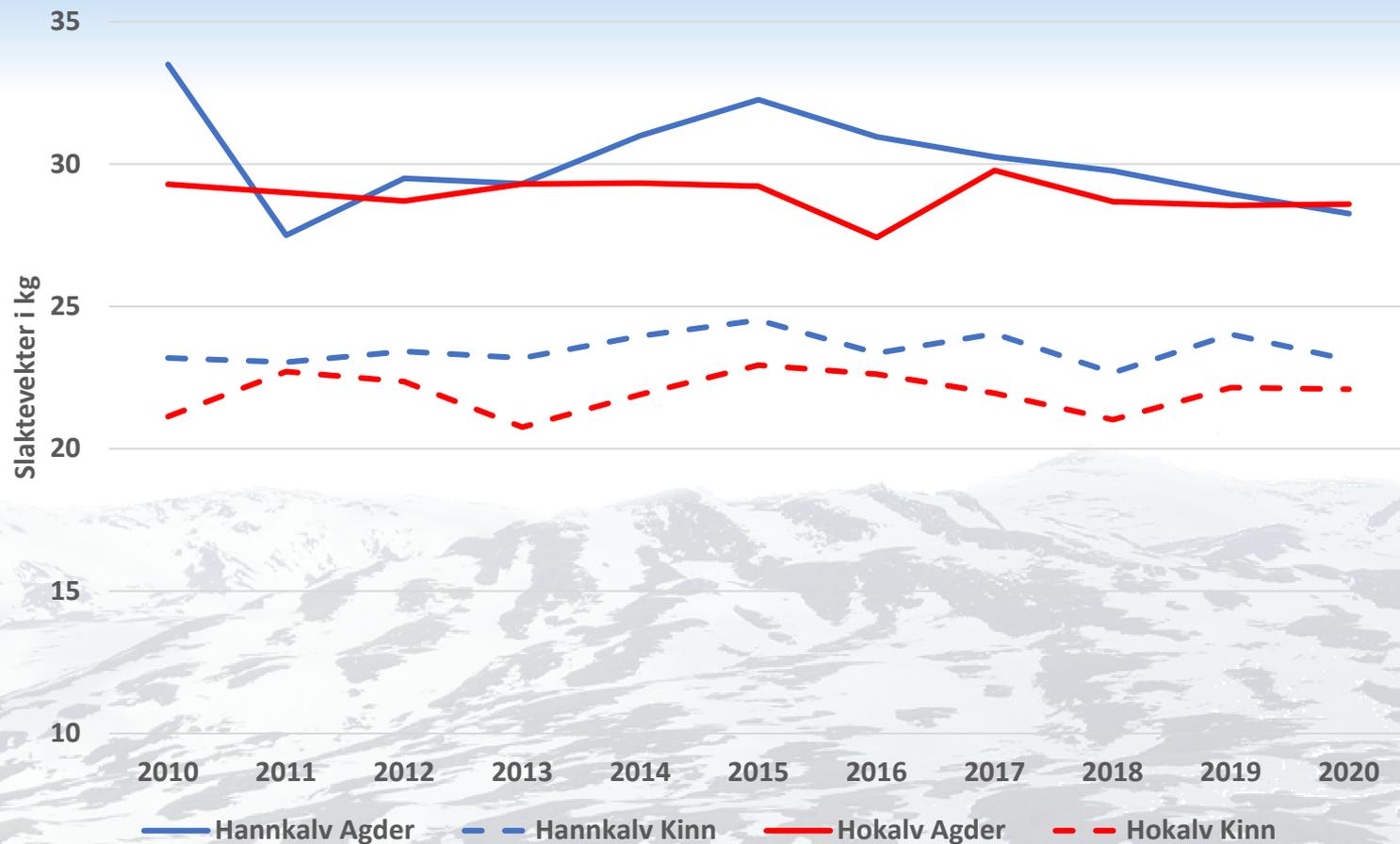
Sett hjort pr jegerdag i utmark – Birkenes kommune

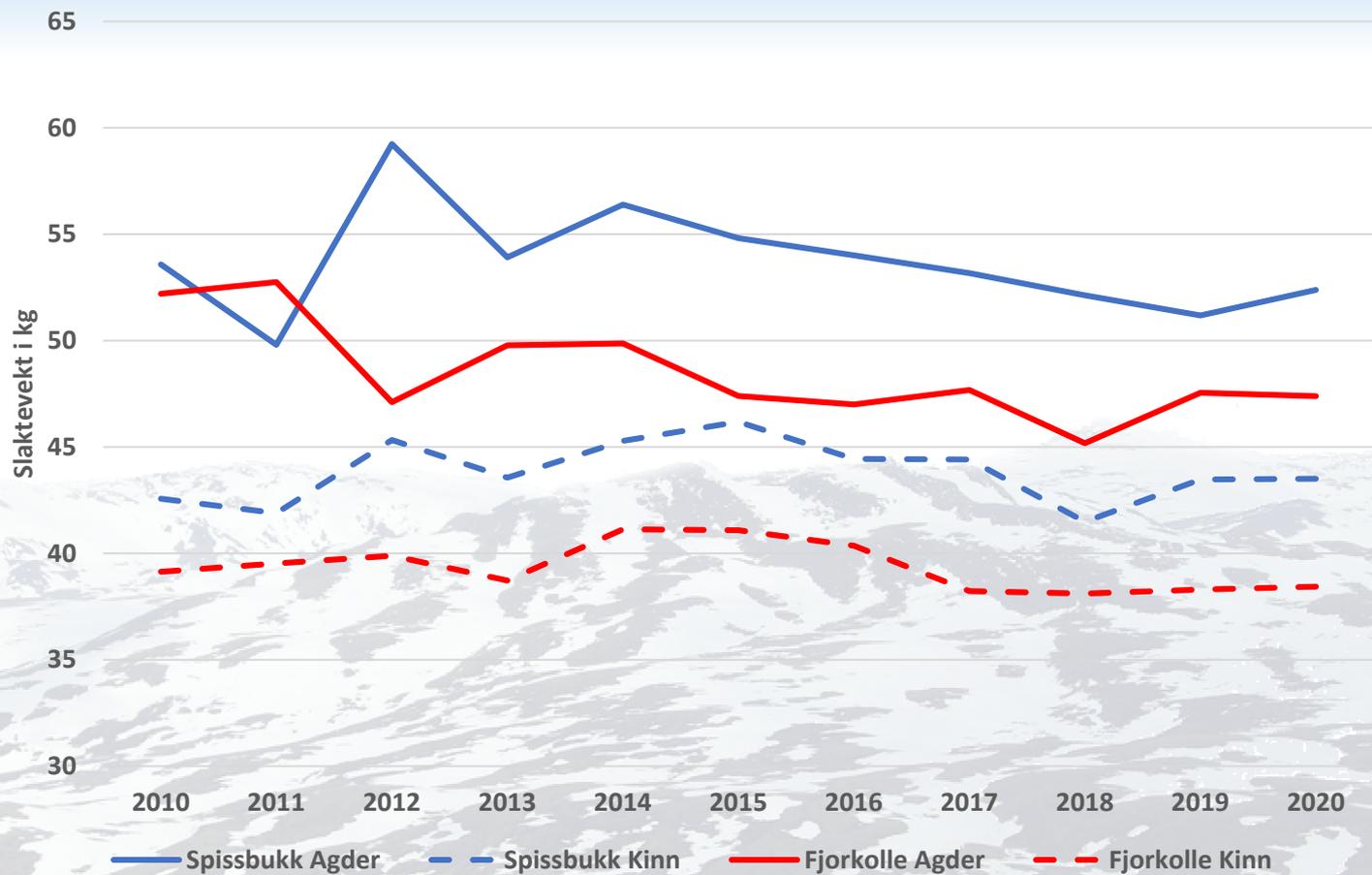
Sett kolle pr bukk – Birkenes kommune

Slaktevevter for kalv

Slakteveker ungdyr

Vegen vidare?

- Kjem litt an på kor ein vil .....
- Men uansett :
  - Høg andel kalv i uttaket
  - Kjønnsnøytralt jaktuttak
  - Bestandsregulering - totaluttak
- Samordna forvaltning for større område
  - Bestandsplanområde

Takk for meg !

